

Pinkuhjálmur, læraravegleiðing 7.-9. flokkur

Innihald:

Stöði

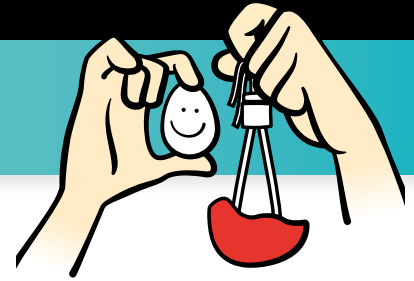
Førleikamál í 3. undirvísingarpatti

Fakta um súkkluhjalm

Uppskot til virksemi

Tak foreldrini við

Pinkuhjálmur, læraravegleiðing 7.-9. flokkur

Støði

Royndir uttanlands vísa, at talið á børnum, sum nýta súkkluhjálur, tá tey súkkla, lækkar við aldrinum. Samstundis hækkar talið á súkkluóhappum.

Undirvísingin skal tískil leggja dent á at eggja næmingunum til aftur ella framhaldandi at spenna súkkluhjálmin á høvdið, tá teir súkkla. Tað skal millum annað gerast við at geva næmingunum eina fatan av, hvørja verju hjálmurin veitir teimum, og hvørjar avleiðingarnar kunnu verða, um høvdið fær ein harðan stoyt.

Ein hjálmur til prutl virkar á sama hátt sum ein súkkluhjálmur, og fyrri næmingar á hesum flokksstígunum er viðkomandi at taka tann partin við. Prutl verður vanliga roknað sum vandamesta akfarið av øllum, bæði tí ferðin gerst lutfalsliga høg, og tí at førarin er illa vardur. Vandin stendst ofta eisini av, at førarin á prutli ofta er ungur, óroyndur og móguliga hevur lyndi til at taka kjansir í ferðsluni.

Málið við undirvísingini um pinkuhjálur er millum annað at fáa næmingarnar at kjakast um hugburð til ábyrgd í ferðsluni og at gera teir tilvitaðar um seg sjálvar sum fyrimyndir fyrri yngri børn.

Pinkuhjálmurin gevur bæði næmingum og foreldrum eina sterka sansaliga uppliving av, hvussu stórir munur er á at raka asfaltið við súkkluhjálmi og við ongum.

Førleikamál í 3. undirvísingarparti

Næmingurin dugir:

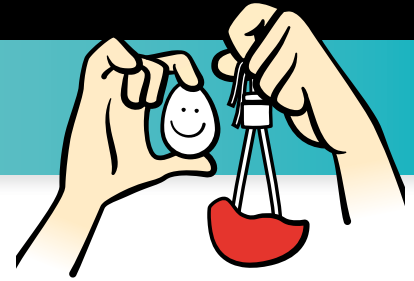
- at meta um váðar, sum ávirka ferðslutrygdina
- at meta um skynsaman, rættan og skeivan atburð í ferðsluni
- at lýsa sína ábyrgd og skyldur fyrri sær sjálvum og øðrum fólki í ferðsluni
- at meta um avleiðingarnar av óskynsomum atburði í ferðsluni

Fakta um súkkluhjálur

Í Danmark brúka 87% av børnum millum 6-9 ár súkkluhjálur. Hjá teimum 10-12 ára gomlu er talið komið niður á 65%, meðan bert 26% av teim 13-16 ára gomlu nýta súkkluhjálur. Í Føroyum eru eingi hagtøl á økinum, men tað er væl hugsandi, at tað sama er galdandi í Føroyum.

Kelda: Brug af cykelhjelm i bytrafik 2011, Rådet for Sikker Trafik

Pinkuhjálmur, læraravegleiðing 7.-9. flokkur

Við tað at nógv fólk súkkla í Danmark, hava tey mong hagtøl fyri súkkluvanlukkur.

Her eru nøkur:

Annarhvør súkkleri, sum endaði á skaðastovu í Danmark í 2010, hevði heila- ella skallaskaða. Umleið helvtin av teimum hevði sloppið undan læsti, brúktu tey hjálm.

Donsk hagtøl vísa, at flestu vanlukkur henda, tá ið súkkjarin súkkjar einsamallur og dettur av gáloysni, tí vegurin er vánaligur, tí hann rennur á kantstein, viðføri kemur í hjólið, ketan loypur av ella øðrum orsøkum.

Kelda: Statens Institut for Folkesundhed/Rådet for Sikker Trafik

Føroyar vóru partur av norðurlendskari kanning av ferðslu í 2010. Hon vísti, at 64 % av teimum, sum súkkla, ikki brúka hjálm, 21 % brúka hjálm av og á og 15 % altíð. Fyrivarni verður tikið við úrslitinum, tí 70 % av teimum spurdu súkklaðu ikki, og færri enn 5 % súkklaðu hvønn dag.

Orsøkirnar til at fólk ikki nýta súkkluhjálmar eru millum annað:

- tey siga seg ongan eiga
- tey súkkla nóg varliga
- tey halda, at tað sær bytt út at súkkla í hjálmi

Kelda: Nordiska trafikikkerhetsrådet, 2010

Uppskot til virksemi

A: Súkkluhjálmur – ja ella nei?

Lærugrein: Føroyskt, 7.-9. flokkur / **Tíð:** 15 min. / **Tilfar:** 1 egg, pinkuhjálmur, plastikkposi.

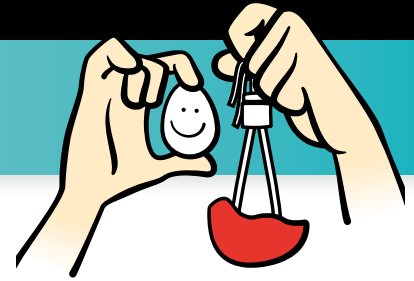
Í Svøríki er ásett við lóg, at øll undir 15 ár, sum eru á súkklu, skulu nýta súkkluhjálmar. Í Føroyum er einki slíkt lógarkrav.

Kjakist í flokkinum:

1. Summi meta, at var tað lógarkravt at nýta súkkluhjálmar, høvdu færri fólk súkklað. Hvat heldur tú?
  2. Hvørjar grundgevingar eru fyri og ímóti at nýta súkkluhjálmar, tá ið vit súkkla?
  3. Hvat byggja hesar grundgevingarnar á? Er tað sannroyndir (fakta), skynsemi ella kenslur?
  4. Hvat krevst fyri, at tú vilt koyra við súkkluhjálmi ella heldur fram at gera tað?
- Vís næmingunum pinkuhjálmin og grundgev fyri, hví tað er skilagott at nýta hjálm.

Skallin
verður ikki
tjykkri við aldri-
num, so øll eiga
at nýta súkklu-
hjálmar.

Pinkuhjálmur, læraravegleiðing 7.-9. flokkur

B: Óhappið kann henda

Lærugrein: Føroyskt, 7.-9. flokkur / Tíð: 15-20 min. / Tilfar: Fylgiskjal 1: "Heilakrasj"

Kjakupplegg:

Sig næmingunum søguna um donsku Mette (sí stakdømið niðanfyri). Gev ella vís næmingunum fylgiskjal 1, "Heilakrasj".

Lat næmingarnar kjakast um:

1. Hvønn týðning hefur heilin fyri okkum menniskju? Hvat hevði tað merkt fyri teg, vart tú fyri vanlukku sum teirri, ið hendi Mette? Nýt skjalið "Heilakrasj" til at meta um møguligar avleiðingar, sum kunnu standast av álvarsligum løsti á høvdið.
2. Hvønn týðning hefur image? Hvussu týðningarmikið er tað at hóska til í einum bólk? Eru tvístøður, har tað, at vera eins og hini, stríðir ímóti tínum skynsemi?
3. Hvønn leiklut hefur tú í mun til yngri næmingarnar á skúlanum? Royn at leiða næmingarnar inn á at kjakast um leiklutin sum fyrimyndir hjá yngri næmingum. Bjóða teimum av við at seta spurnartekin við, um til ber at sannføra onnur um, at tað er skilagott at nýta hjálm, um teir ikki gera tað sjálvir.

Um tit hava hug til meira: Fyrirreikið eitt átak, sum skal fáa næmingarnar á skúlanum at nýta súkkluhjálm.

Stakdømi:

Ein súkkluhjálmur kann fyribyrgja mongum álvarsligum skaða, sum stendst av súkkluvanlukku.

"Hevði eg bara verið í hjálmi..."

Um Mette Krab-Johansen var í súkkluhjálmi henda junimorgunin, tá lív hennara broyttist fullkomiliga, var hon neyvan heilaskadd í dag.

Mette Krab-Johansen hevði ongantíð nýtt súkkluhjálm. Hon helt, at bert smábørn súkklaðu í hjálmi. "Eg síggi tápulig út í súkkluhjálmi, og hann er so troyttandi at hava á høvðinum." Soleiðis hugsaði Mette, og tí var hon heldur ikki í hjálmi henda morgunin, tá hon varð árend av einum vørubili.

Mette lá á sjúkrahúsi í trýggjar mánaðir og varð skurðviðgjörd tvær ferðir í heilanum. Fyrstu trimum vikunum minnst hon einki frá, og hon kendi ikki sína egnu familju aftur. Minnið hjá henni var fult av gloppum. Mette fekk ikki tosað, sjónin var skadd og hon var lamin í høgri armi og beini. Læknarnir mettu, at um hon var í súkkluhjálmi, hevði uppihaldið á sjúkrahúsinum helst bert vart nakrar fáar dagar.

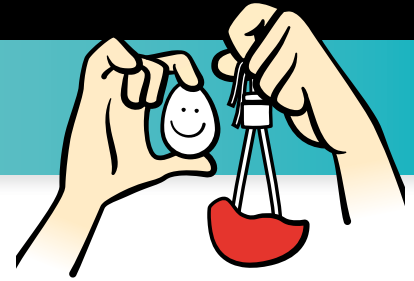
Við nógvari og harðari upppenjing batnaði støðan spakuliga, men hon hevur fingið talubrek (afasi), sum ger, at hon ikki altíð megnar at fullføra sínar egnu setningar.

Mette er byrjað aftur at súkkla. Enn er javnvágin tó ikki nóg góð til at súkkla á tveimum hjólum, so hon súkklar á sonevndari Christianiasúkklu, sum hevur trý hjól. "Tað er gott at kunna súkkla aftur, men nú eri eg sjálvsagt altíð í hjálmi."

Til ber at lesa eina longri grein um tilburðin her:

<http://www.b.dk/danmark/ulykken-der-gjorde-en-forskel>

Pinkuhjálmur, læraravegleiðing 7.-9. flokkur

D: Prutl og hjálmur

Lærugrein: Føroyskt, 8.-9. flokkur / Tíð: 15-20 min. / Tilfar: Fylgiskjal 1: "Heilakrasj"

Lat næmingarnar fara gjøgnum framløguna "Prutl" hvør sær ella í bólkkum. Framløgán er ætlað sum kjakupplegg.

Í framløguni verður víst á, at prutl er vandamesta akfarið av øllum. Tí er sera umráðandi, at nýta hjálur, tá tú koyrir prutl. Hjálur til prutl virkar á sama hátt sum súkkluhjálur.

Kjakist við støði í framløguni:

1. Eigur nakar í flokkinum prutl? Brúka tit hjálur? Hvussu við vinfólkunum? Síggjast ungfólk ofta á prutli uttan hjálur á høgðinum? Hvørjar umberingar eru vanligar fyri at koyra við ongum hjálur? Hvat heldur tú?
2. Hví mann tað vera so nógvar ferðir vandameiri at koyra prutl enn at ganga, súkkla og koyra bil? Tosið um munin millum bleyta og harða ferðslu. Hvønn týðning hevur ferðin? Hví munnu ungfólk vera lutfalsliga yvirumboðað í hagtølunum fyri deyð í ferðsluni?
3. Ein samanstoytur við 30 km/t samsvarar við eitt fall av 2. hædd. Hvussu tolir kroppurin tað? Samanstoytur við 50 km/t samsvarar við eitt fall av 4. hædd. Hvussu metir tú, at eitt slíkt fall ávirkar kroppin? Hvussu, um ferðin var enn hægri? Hvat hevði hent, um høgðið tók fyrst? Nýtið fylgiskjalið, "Heilakrasj", til íblástur.

Tak foreldrini við

Kunna foreldrini

Foreldur hava (eisini) ábyrgd av trygdini hjá teim ungu.

15 ára gomul ungfólk standa á gáttini til tíggju tey vandamestu árin í ferðsluni. Skulu vit fyrireika tey ungu at gerast trygg í ferðsluni, mugu foreldrini stuðla teimum. Minn foreldrini á, at tey sum fyrmyndir hava ein týðningarmiklan leiklut í mun til ferðslutrygdina hjá børnunum.

Tilfar til foreldrafundir finnur tú við at trýsta á ímyndina 'Foreldrafundir'.